

ANTUN MOTIKA

(1902–1992)

Veliki hrvatski slikar i dopisni član Hrvatske akademije Antun Motika rodio se u Puli 1902. Osnovnu školu započeo je 1908. u Puli, a 1909. seli s obitelji u Žminj, gdje otac otvara trgovinu mješovitom robom. Godine 1911. Motikini se vraćaju u Pulu, gdje Antun završava osnovnu školu i započinje gimnaziju, koju će nastaviti u Pazinu, a dovršiti 1921. u Sušaku. Već u gimnazijskim godinama zapažen je njegov umjetnički talent, a u sušačkoj gimnaziji predavao mu je slikar Saša Šantel. Godine 1921. dolazi u Zagreb i upisuje se na »Kraljevsku akademiju za umjetnost i umjetni obrt«. Profesori su mu bili Rudolf Valdec, Maksimilijan Vanka, Tomislav Krizman, a naročito je na Motikino školovanje utjecao Ljubo Babić. Pošto je 1926. položio na Akademiji ispite za profesora prostoručnog i geometrijskog crtanja, ostao je na toj školi još dva semestra u Babićevoj klasi. Godine 1928–1929. crta karikature za »Koprive«, a 1929. postavljen je za suplenta na gimnaziji u Mostaru. Školske godine 1930/1931. boravi 10 mjeseci u Parizu, gdje će se opet vratiti s francuskom stipendijom za 5 mjeseci 1935. Ujesen 1940. premješten je iz mostarske na II. mušku realnu gimnaziju u Zagrebu. Sljedeće godine prelazi na zagrebačku Državnu obrtnu školu, a 1945. na Školu za primijenjenu umjetnost. Godine 1952. posjećuje Veneciju u povodu izlaganja na bijenalu, a 1955. ponovo živi tri mjeseca u Parizu. Iako 1961. odlazi u mirovinu, nastavlja umjetnički stvarati do smrti. Umro je u Zagrebu 1992. godine.

Za svoj rad Motika je primio 1958. Nagradu grada Zagreba, 1970. Nagradu »Vladimir Nazor« za životno djelo. O njemu su snimljeni filmovi »Nepoznati Motika« (1970) i »Stakla Antuna Motike« (1971) u produkciji »Zagreb-filma«, a u režiji Borislava Benazića.

Samostalne je izložbe imao u Zagrebu (1933, 1935, 1940, 1952, 1953, 1955, 1962, 1968), Rijeci (1953), Splitu (1963) i Beogradu (1967). Nastupio je i na velikom broju skupnih izložaba od 1933. do posljednjih godina života.

Nakon svojih zanimljivih mladenačkih pokušaja, koji su najavljivali pojavu neospornog talenta, Motika je započeo slikati u tradiciji europskog postimpresioni-

stičkog intimizma, a prvi su mu zreli radovi nastali za vrijeme višegodišnjeg mostarskog boravka prekidanog spomenutim dvama razdobljima provedenim u Parizu. Njegove rane slike, koje je pokazao Zagrebu na izložbama 1933. u Ulrichovu salonu i 1935. u Modernoj galeriji, predstavljaju slobodnim potezom kista i tek naslućivanim drhtavim crtežom pejzaže i *nature morte* sad okupane u svjetlu, sad obvite transparentnim atmosferama. Teme su mu bili vrtovi i parkovi prožeti specifičnom poezijom u gradu na Neretvi, otvoreni prozori, a katkad aktovi u interijeru. Gotovo više od ulja ističu se Motikini akvareli i gvaševi s prikazima procvjetalih krošnji stabala koje se stapaju s podlogom bijele boje, pa oronuli zidovi i krovovi mokri od kiše. Njegova je veza s impresionizmom *sui generis* daleka od tradicionalne interpretacije toga pojma i protkana odjecima novih strujanja što ih je uočio promatrajući živim zanimanjem zbivanja u metropoli na Seini.

Motikin instinkt za stalnim traženjem novoga izraženog na likovno osobni način počeo se sve jasnije manifestirati četrdesetih godina kad je počeo stvarati svoje prve apstraktne ili bolje, nefigurativne kolaže od obojena papira. S izrazito glazbenim ritmom Motika – uz te suptilne kolaže – oblikuje za to doba smione keramičke oblike, te sve više eksperimentira i u drugim materijalima poput dekalkomanije i fotografike. Usporedo ilustrira izbor iz kineske lirike u prijevodu Draga Ivaniševića i Mallarméovo »Poslijepodne jednog fauna« u prijevodu Antuna Bonifačića. Intermezzo u Motikinu slikarstvu slike su s temama obnove i gradnje krajem petog decenija, ali je taj period bio srećom kratak, premda je i toj tematici pristupio na specifični i sebi svojstven način.

Svojom izložbom crteža 1952. godine u ULUH–ovu salonu Motika je prikazao publici svoj »arhaiski nadrealizam«. Ta izložba značila je pravi datum u suvremenoj hrvatskoj umjetnosti kao jedan od otvorenih izraza otpora još službenom dominantnom socijalističkom realizmu izazvavši negativne kritike servilnih državotvornih kritičara, burne polemike za i protiv slobodnog stvaralaštva posebno apstraktne slikarske vizije.

I nakon toga nastupa Motika ne miruje. Dok s jedne strane slika »Harlekine« napuštajući i posljednje tragove impresionizma i interpretirajući ih s prostranim obojenim površinama i s gustim i čvrstim pastoznim namazima te dajući kompozicijama gotovo monumentalne tendencije daleke od prijašnjeg nježnog intimizma, s druge stvara cikluse »Gliste« (1954), i »Vrpce«, oblikuje vizualnu poeziju i ilustrira nadrealističke stihove Radovana Ivšića. U Motikinu opusu jedinstveno mjesto zauzimaju radovi u staklu. Godine 1953. izvodi u Rogatecu iz laboratorijskog stakla skulpture »Lav« i »Strijelac«, a 1954. rade se u Muranu prvi kipovi pod njegovim nadzorom. U toj prozirnoj materiji ostvaruje brojne antropomorfne i životinjske forme, kojima se korijeni mogu naslutiti u njegovim spomenutim crtežima, a u njima važnu ulogu imaju usporedo i svjetlo i boja.

S neprekinutim naporom da svoje likovne vizije ostvaruje u novim materijalima, Motika radi i u tkanju, i u željezu, i u celofanu.

Antun Motika

Krajem šeste decenije približava se umjetnik gestualnosti, slika »kozmičke« motive i izvodi sve nove i nove eksperimente koje nastavlja i u sedmoj deceniji (maske, glave).

Predugo bi nas odvelo u kratkom tekstu nekrologa govoriti o uvijek novim i novim traženjima i u posljednjim godinama života, ali nije moguće ne istaknuti da je Motika znao u svim svojim djelima u tijeku svojeg dugog i plodnog stvaralačkog rada, živeti uvijek povučen i u diskretnoj usamljenosti, sačuvati rijetku virtuoznost i originalnost i usporedo uvijek na novi način razotkrivati svoju smionu invenciju i nove vidove svog istančanog ukusa.

Svojim je opusom Antun Motika, o kome su naročito s divljenjem i poštovanjem pisali kritičari srednje i mlađe generacije, koji su uočili bitne crte njegove umjetnosti, zaslužio jedno od najzanimljivijih mjesta u hrvatskom likovnom stvaralaštvu 20. stoljeća.

Kruno Prijatelj